

ELDERS

DRIE DENKBEELDIGE REIZEN

Henri Michaux

Vertaald uit het Frans en van een nawoord voorzien door

Piet Meeuse

UITGEVERIJ IJZER

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord (Henri Michaux)	9
Op reis in Groot Garabagne (1936)	11
In het land van de Magie (1941)	99
Hier Poddema (1946)	147
Nawoord (Piet Meeuse)	181

VOORWOORD

De auteur heeft heel vaak elders geleefd: twee jaar in Garabagne, ongeveer even lang in het land van de Magie, iets minder lang in Poddema. Of veel langer. Precieze gegevens ontbreken.

Die landen zijn hem niet altijd geweldig bevallen. Hier en daar heeft hij zich niet kunnen aanpassen. Niet echt. Landen, je kunt er niet genoeg voor oppassen.

Na elke reis is hij naar huis teruggekeerd. Hij is niet overal tegen bestand.

Sommige lezers hebben deze landen een beetje vreemd gevonden. Dat zal niet zo blijven. Die indruk verflauwt al.

Ook wie eraan wilde ontsnappen, vertaalt de Wereld. Wie zou eraan kunnen ontsnappen? Het vat zit dicht.

Deze landen, zult u constateren, zijn eigenlijk volkomen natuurlijk. Al gauw zult u ze overal terugvinden... Even natuurlijk als planten, insecten, even natuurlijk als honger, gewoonte, leeftijd, taalgebruik, goede manieren, als de aanwezigheid van het onbekende vlak naast het bekende. Achter wat er is heb je wat er net niet is, wat ernaar streefde te zijn, dreigde te zijn, en wat tussen de miljoenen “mogelijkheden” begon te zijn, maar zijn bestaan niet heeft kunnen voltooien...

H.M.

Op reis in Groot Garabagne

BIJ DE HACs

Toen ik dit dorp binnenkwam, werd ik door een vreemd geluid naar een plein vol mensen gelokt, waar op een podium in het midden twee bijna naakte mannen met stevig vastzittende zware houten klompen aan, op leven en dood vochten.

Hoewel het zeker niet de eerste keer was dat ik een woest schouwspel bijwoonde, werd ik overvallen door een gevoel van onbehagen bij het horen van bepaalde klappen van de klompen op het lichaam: zo dof, zo onderaards.

Het publiek sprak niet, schreeuwde niet, maar uhhu-hudde. Als het gereutel van gecompliceerde hartstochten verhieven die onmenselijke klachten zich als enorme rouwkleden rondom dit behoorlijk 'gemene' gevecht, waarin een man zonder enige grandeur ging sterven.

En wat altijd gebeurt, gebeurde: een harde en domme klomp die een hoofd raakt. De edele trekken, en dat zijn zelfs de onedelste, de trekken van dat gezicht werden platgetrapt als de eerste de beste voederbiet. De taal van de woorden valt weg, terwijl de hersenen binnenin geen enkele gedachte meer gaar stoven en het hart, die zwakke hamer, krijgt op zijn beurt klappen, – en wat voor klappen!

Kom op, hij is nu wel dood! De geldprijs en de voldoening zijn dus voor de ander.

'Wel,' vroeg mijn buurman, 'wat vindt u ervan?'

'En wat vindt u?' vroeg ik, want je moet voorzichtig zijn in die landen.

'Nou ja,' hernam hij, 'het is een schouwspel. Een schouwspel zoals er zoveel zijn. In de traditie heet dit nummer 24.'

En na die woorden groette hij me hartelijk.

•

Men ried me aan naar de provincie Van te gaan. Daar wordt een gevecht beoefend waar alle andere uit zijn ontstaan. Het is nummer 3 onder de schouwspelen, en de mannen vechten in een moeras.

De strijd wordt gewoonlijk geleverd tussen nauwe verwanten, om de strijdlust op te voeren.

Je raadt meteen welke gevechten het meest gewaardeerd worden. Het verschil in leeftijd tussen de ene generatie en de andere doet er niet toe, als de fysieke krachten maar in evenwicht zijn.

Bij die schouwspelen wordt zelfs nauwelijks gefluisterd. De kleverige modder is het enige wat het gevecht verlevendigt, onpartijdig maar verraderlijk, nu eens overdrijft hij een simpele klap tot een donderslag, dan weer onttrekt hij een tragische klap in de onderbuik bijna volledig aan het zicht, gemeen, sluipend, altijd ontvankelijk voor een man die zich laat gaan. De glanzende buffels met menselijke ledematen, de kop druipend van de modder, blazen, strijden, half gestikt, blind en verdoofd door die verraderlijke modder die overal binnendringt en achterblijft en alles verstopt.

•

Ik zag het gevecht van twee broers. Sinds vier jaar vermeden ze elkaar terwijl ze hun krachten ontwikkelden en zich verder bekwaamden. Ze ontmoetten elkaar zonder het te begrijpen, leek het wel. Ze begonnen elkaar te betasten alsof ze droomden, terwijl ze elkaar met modder bevuilden alsof het erop aan kwam de familie-trekjes die ze gingen vernederen – en hoe! – onherkenbaar te maken.

De oude haat uit hun kindertijd kwam beetje bij beetje in ze naar boven, terwijl ze elkaar onder smeerden met de kleverige plaag van de aarde en het gevaar steeg naar de neus, naar de ogen, naar de oren, als een sombere waarschuwing. En opeens waren het twee demonen. Maar er was maar één greep. Meegesleurd in een plotse-linge beweging viel de oudste met de ander in de modder. Wat een razernij in het verborgene! Eindeloze seconden! De een noch de an-

der stond weer op. De rug van de oudste verscheen een ogenblik, maar zijn hoofd kon zich niet meer uit het moeras losmaken en zonk er onherroepelijk in terug.

•

's Nachts, bij een zwak maanlicht, geldt het gevecht als het interessantst. Het bleke licht van de maan schenkt het een wonderbaarlijke allure en de expressie en de woede van de vechters worden heel anders; door de duisternis worden ze vertienvoudigd, vooral wanneer het vrouwen zijn die vechten, want voor hen verdwijnen de terughoudendheid en het menselijk respect met het licht.

Terwijl overdag de woede zelf listig te werk gaat en zich verbergt, nooit demonisch is, laat ze daarentegen 's nachts het gezicht meteen rood aanlopen of verbleekt het, hecht zich eraan vast in een helse uitdrukking. Het is jammer dat je die expressie alleen in het halfduister kunt opvangen. Niettemin is dat moment waarop het gezicht erdoor overspoeld wordt een onvergetelijk schouwspel. Hoe woest het gevecht ook is, het is slechts een uitwerking van die eerste expressie. (De nacht is ook goed omdat ze dan geconcentreerder zijn, geheel en al in de ban van hun hartstocht.) Die afschuwelijke grimassen hakken erin, gelaatsuitdrukkingen die zich een leven lang kunnen verbergen en die hier beslist verschijnen, aangelokt door de nacht en de weerzinwekkende omstandigheden. Toeschouwers uit de hogere kringen van de Hacs zullen nooit verzuimen je uit te leggen dat het niet het gevecht is dat ze aantrekt, maar de openbaringen die op het gezicht verschijnen. Het moeten natuurlijk wel nauwe verwanten zijn die strijden, of op zijn minst verstokte vijanden.

•

Ik ken steden waar het nooit rustig is, zozeer is men daar verzot op bepaalde schouwspelen. En de jongelui zijn niet zo gematigd als de ouderen.

Het is niet moeilijk een paar wilde beesten in een stad los te laten (er zijn er genoeg in de omgeving). Opeens ontsnappen er, uit een

opstopping van voertuigen, drie of vier zwarte panters die, hoewel ze radeloos zijn, verschrikkelijke verwondingen kunnen toebrengen. Dat is schouwspel nummer 72. O natuurlijk: degenen die dit verzetje hebben georganiseerd, hebben dat zonder kwade bedoelingen gedaan. Maar als je in die straat ophoudt, kun je het spektakel maar beter niet te zeer bewonderen; een snelle reactie is geboden, want de zwarte panter beslist nog veel sneller, verschrikkelijk snel, en niet zelden bezwijkt een vrouw of een kind aan vreselijke verwondingen.

De autoriteiten proberen deze verstrooiingen wel tegen te gaan, maar zijn lankmoedig. ‘De jeugd experimenteert een beetje brutaal,’ zeggen ze, ‘maar het is goed bedoeld. Er staat overigens een boete op dit schouwspel.’

De boete bedraagt 25 baches, te betalen door elke organisator. (Alle schouwspelen boven nummer 60 worden beboet.)

•

Toen ik een klacht indiende over een diefstal die bij mij gepleegd was, ik weet niet hoe, op klaarlichte dag, naast de studeerkamer waarin ik me bevond (al het tafelzilver meegenomen, op één bord na), zei de commissaris tegen me: ‘Ik zal het nodige doen. Maar als er een bord over is, is het zeker geen diefstal, dat is schouwspel nummer 65. Als slachtoffer krijg je 50 baches van de boete.’

Enkele ogenblikken later kwam er een jonge verwaande kwast binnen, zoals je die in alle landen hebt, en zei: ‘Hier heb je je tafelzilver’, alsof het aan hem was, beledigd te zijn. ‘Da’s niet zo slim allemaal,’ deed ik minachtend, ‘wat heeft dat je nu opgeleverd?’

‘280 baches,’ antwoordde hij triomfantelijk, ‘alle balkons van de burens waren verhuurd.’

En dan moet ik mijn zilverwerk nog op eigen kosten terug naar huis brengen.